

Leipcigo „Oksimoronas“, 2017.02.25, Goethe's instituto viceprezidentės Christinos von Braun sveikinimo žodis

Kaip žinote, Lietuva yra šių metų Leipcigo knygų mugės ypatingoji viešnia. Nors Lietuva nedidelė šalis, ji padovanojo pasauliui nemažai garsių moterų, tarp jų ir menininkes, kurių kūryba pristatoma šioje parodoje. Viena jų – rašytoja Aldona Gustas, prieš daug metų atvykusi į Vokietiją iš Lietuvos ir šiuo metu gyvenanti Berlyne. Tai tikra Lietuvos dovana pokario Vokietijai ir pirmiausia Berlynui. Iki 1989 m. Berlynas buvo anklavas (toks jis yra ir šiandien, tiesa, gerokai kosmopolitiškesnis). Šiame anklave sukurta dvasinė atmosfera traukė rašytojus ir menininkus, įkvėpdama juos tiek istoriškai, tiek politiškai reikšmingiems kūriniams. Dalį jų vienijo tai, kad jie – kaip pati Aldona Gustas – ėmė kurti ir kalbinėje, ir vaizdinėje srityje, o mums „padovanotai“ kūrėjai iš Lietuvos pavyko iš 14 menininkų (visi vyrai, išskyrus ją pačią, ir visi prisiekę individualistai) suburti vadinamųjų dailininkų-poetų grupę. Šiai 1972 m. įkurtai grupei priklausė: Günteris Grassas, Wolfdietrichas Schnurre, Günteris Bruno Fuchsas, Joachimas Uhlmannas, Oskaras Pastoras, Kurtas Mühlenhauptas, Karlas Oppermannas (šiandien jis taip pat čia), Friedrichas Schröderis-Sonnensternas, Robertas Wolfgangas Schnellis, Christophas Meckelis. Visi šie menininkai buvo žinomi kiekvienas atskirai, bet jie išgarsėjo ir kaip grupė – iš dalies tai ir Goethe's instituto, garsinusio ją užsienyje, nuopelnas. Berlyno dailininkai-poetai priklausė tai menininkų kartai, kuriai teko įvertinti karo ir nacių diktatūros patirtį ir tuo pat metu – ypač Berlyne – savo kailiu patirti, ką reiškia gyventi šalyje, kurią supa sienos. Vakarų Berlyno gyventojai galėjo laisvai atvykti ir išvykti, bet vos tik jie atvykdavo į miestą, jie irgi atsidurdavo tarp sienų. Taip jie išsiugdė specifinį jautrumą ir padidintą budrumą. Visi nuopelnai suburiant ir išlaikant šią grupę tenka Aldonai Gustas. Vieni menininkai vadino ją „generole“, kiti laikė ją tinklo „motina“, bet abu šie titulai rodo, kad vyrai džiaugėsi, šios moters pastangomis priklausantys vienai grupei. Akivaizdu, kad Aldona Gustas buvo gera organizatorė – to irgi reikia menui, kad jis būtų girdimas ir matomas. Tačiau visų pirma Aldona Gustas yra puiki menininkė ir rašytoja, tad Leipcigo knygų mugės organizatoriai nebūtų sugalvoję tinkamesnės kandidatės atstovauti šaliai, kuri yra šiųmetinės mugės ypatingoji viešnia. Netrukus išgirsime ištraukas iš jos lyrinės kūrybos.

Kaip Goethe's instituto viceprezidentė labai džiaugiuosi man tekusia garbe, drauge atidaryti šią parodą. Juk čia vienu metu įvyks keli skirtingi susitikimai: Lietuvos ir Vokietijos, rašto ar kalbos ir vaizduojamojo meno bei galiausiai dar vienas, bet ne mažiau svarbus – tai menininkų ir menininkų susitikimas. Visus čia eksponuojamus lietuviškus meno kūrinius sukūrė moterys, kurios naudoja tekstilę. Ši meno rūšis ilgą laiką klaidingai

buvo priskiriama taikomajai dailei ir būtent todėl laikoma „moteriška“. Tai didelė klaida, kadangi gebėjimas austi, viena vertus, yra mūsų šiuolaikinės matematinės mąstysenos pagrindas – būtent iš audimo staklių kompiuteriai perėmė dvejetainę vienetukų ir nuliukų sistemą. Antra vertus, bendra žodžių „tekstas“ ir „tekstilė“ kilmė byloja apie tai, kad kalbėjimas ir rašymas taip pat yra audimo pasekmė. Vadinasi, visi meno kūriniai, pristatomi šioje parodoje – vaizduojamojo meno darbai, taip pat eilėraščiai ir prozos tekstai – turi tą patį bendrą šaltinį – audimo stakles! Reikėtų nepamiršti šios senos tradicijos žvelgiant į paveikslus ar klausantis tekstų. Be to, parodos tema nedažnai tampa tokios gausybės priešpriešų bendrumas. Kuratoriai ne be reikalo pavadino ją „Oksimoronu“. Kiekvienas oksimoronas pabrėžia galimybę panaikinti prieštarą, ši paroda taip pat siunčia žinią, kad priešingybės turi bendrumų: raštas – vaizdas, Lietuva – Vokietija, skirtingos lytys.

Apie menininkes iš Lietuvos Virginija Vitkienė jau šį tą pasakojo. Norėčiau pridurti dar keletą žodžių apie Aldoną Gustas. Ji debiutavo 1962 m. eilėraščių rinkiniu „Nachtstraßen“ („Naktinės gatvės“). Nuo tada buvo išleista dar daug poezijos knygų, taip pat ir su pačios autorės piešiniais ir grafika. Poetės lyrika įtraukta į garsias antologijas ir literatūros žurnalus. Jos tekstai, sukurti vokiečių kalba, buvo išversti į lietuvių, italų, ispanų, prancūzų, rusų, lenkų ir anglų kalbas. 1997 m. ji buvo apdovanota *Rahel-Varnhagen-von-Ense* medaliu, 1999 m. – Vokietijos kryžiumi už nuopelnus (*Bundesverdienstkreuz*), o 2006 m. – Lietuvos didžiojo kunigaikščio Gedimino ordino medaliu. Gerbiama ponja Gustas, kaip nuostabu, kad nepabūgusi kelionės iš Berlyno į Leipcigą Jūs pradžiuginsite mus perskaitydama keletą savo naujų eilėraščių!